

Društvo slovenskih avdiovizualnih igralcev
Kersnikova 12, 1000 Ljubljana

e info@drustvodsi.si
w drustvodsi.si

Republika Slovenija
Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo

Urad RS za intelektualno lastnino

Dr. Vojko Toman
Kotnikova ulica 6
1000 Ljubljana

Ljubljana 30.9.2020

Zadeva: poziv k ustrezni implementaciji

Spoštovani,

DSI (Društvo slovenskih avdiovizualnih igralcev, več o društvu v zaključku pisma) je močno vpeto v mednarodni prostor in pri zasledovanju ciljev tesno sodeluje tudi za APEO-ARTIS, krovno organizacijo, ki združuje organizacije, ki kolektivno upravljajo naše igralske pravice. Z namenom podpreti implementacijo Direktive (EU) 2019/790 o avtorski in sorodnih pravicah na enotnem digitalnem trgu in spremembi direktiv 96/9/ES in 2001/29/ES je AEPO-ARTIS prosil vodilno akademsko profesorico Raquel Xalabarder, da na to temo napiše ekspertizo. Obveščamo vas, da je javno dostopna¹, prilagamo pa jo tudi pismu.

Profesorica se v ekspertizi močno zavzema za idejo neodrekljive pravice do nadomestila za primere dajanja na voljo javnosti, saj dobesedna implementacija načela iz 18. člena Direktive o enotnem digitalnem trgu (DEDT) ni dovolj. Države članice so ne samo dolžne – od njih se celo pričakuje, da gredo dlje in implementirajo **vse tiste mehanizme**, ki bodo **učinkovito** zagotovili **pošteno nadomestilo** za avtorje in **izvajalce**, pri čemer navaja: "Poleg tega, da načelo poštenega nadomestila iz 18. člena DEDT potrjuje pomembnost nacionalnega zakonodajalca v zagotavljanju dosege tega cilja, mu nalaga tudi obveznost raziskati in implementirati poln potencial različnih mehanizmov ter njihovo prilagoditev potrebam posameznih sektorjev."

Nadalje v ekspertizi (na straneh 25 do 47) naslovi več možnih "mehanizmov", ki bi lahko prišli v poštev:

- (i) obvezna pogodbeno določila,
- (ii) kolektivna pogajanja
in
- (iii) zakonske pravice do nadomestila,

po preučitvi vseh pa na strani 59 sklene, da "...pretekle izkušnje kažejo, da **obvezna pogodbeno določila sama po sebi niso dovolj**..."

Za najbolj učinkovit mehanizem za zagotovitev primerne in sorazmerne nadomestila za avtorje in izvajalce so se izkazale "...neodrekljive (in neodtujljive) **zakonske pravice do dodatnega nadomestila**, ki jih avtorjem in izvajalcem dodeli zakon, plačajo jih uporabniki varovanih del, zbirajo in delijo pa kolektivne organizacije."

1 https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3684375

Kasneje v prispevku gre v svojem podajanju profesorica Raquel Xalabarder še dlje in neposredno zagovarja uporabo zakonske pravice do dodatnega nadomestila. Navaja (na strani 62, odstavek označen s številko 7): “Države članice smejo in se jih spodbuja, da uporabijo mehanizem dodatnega nadomestila (kot je to urejeno za pravico izposoje v členu 5.3 Direktive o pravici dajanja v najem in pravici posojanja ter o določenih pravicah, sorodnih avtorski pravici, na področju intelektualne lastnine), da bi zagotovile nadomestilo za druge namene in trge uporabe. Pri tem bi se morali učiti iz izkušenj: pravice do dodatnega nadomestila so najbolj učinkovite, kadar so določene kot neodrekljive (in neodtujljive), upravljane kolektivno (obvezno kolektivno, če je treba) in plačane s strani uporabnikov.”

Pri svoji poti do tega zaključka avtorica tudi ugotavlja (stran 63, odstavek označen s številko 10), da so ukrepi, zajeti v členih 19 do 22 direktive (o preglednosti, mehanizmu prilagoditve pogodbe, postopku alternativnega reševanja sporov in pravici do preklica), neučinkoviti.

“Dlje kot gre nacionalni zakonodajalec v implementaciji polnega spektra mehanizmov, ki so dovoljeni v 18. členu DEDT, manj potrebe bodo imeli avtorji in izvajalci po posluževanju ex-post mehanizmov iz členov 19 do 22 DEDT, ki v splošnem niso uspeli, kot smo že videli, zagotoviti poštenega nadomestila za avtorje in izvajalce.”

“Pravice do dodatnega nadomestila zagotavljajo **stalen pritek dohodkov** za vse avtorje in izvajalce ne glede na njihovo narodnost, in sicer za trenutne kot tudi bodoče načine uporabe **brez potrebe po prilagajanju pogodb ali ponovnih pogajanjih o določenih pogodb**. Te pravice niti **ne motijo izvajanje in uveljavljanje izključnih pravic, niti ne motijo verige eksploatacije**, ki ostaja v rokah producentov in imetnikov pravic.”

Na DSI k navedenemu dodajamo: avdiovizualno delo je rezultat sodelovanja velikega števila posameznikov. Avdiovizualna dela pa prav gotovo ne morejo zaživeti, gledalci pa jih ne morejo videti, če ni igralcev. Slednji v svoje izvedbe vložijo veliko dela in truda. Zato mora biti končni cilj, da se vsem, ki so vključeni v nastanek avdiovizualnega dela (in ko to delo nekdo ekonomsko eksploatira), zagotovi enako možnost za ustvarjanje prihodka. Vendar v Sloveniji ni tako.

Slovenski filmski igralci so pri nadomestilih iz sorodnih pravic v primerjavi s kolegi iz drugih držav (pa tudi v primerjavi z drugimi ustvarjalci v Sloveniji, npr. glasbeniki) zakonsko izrazito diskriminirani. Igralec ima po četrto stoletja starem zakonu pravico le do nadomestila za privatno ali drugo lastno reproduciranje (pa še tega vrsto let nismo zbirali). Zato se postavlja vprašanje, če je avdiovizualni igralec res le *izvajalec*, kot to pravi 25 let star zakon.

Igralci in njihovi predstavniki že več let opozarjamo na neenako obravnavo izvajalcev, katerih izvedbe so posnete na fonogramih (posnetek zvoka), in izvajalcev, katerih izvedbe so uporabljene v avdiovizualnih delih (skupen posnetek zvoka in slike). Prvi imajo namreč za javno priobčitev fonograma s svojo izvedbo zakonsko pravico do nadomestila, drugi pa ne. Tako prihaja do absurdne situacije, ko isti izvajalec za javno priobčitev svojega glasbenega posnetka dobi plačilo (npr. Ludvik Bagari, član zasedbe Na lepem prijazni), če pa se javno priobči njegov kratki glasbeni videofilm, s čimer končni uporabnik od izvajalca poleg zvočne dobi tudi vizualno izvedbo, pa za to ne prejme nič.

Ta anomalija je sicer posledica daljše tradicije uveljavljanja pravic glasbenikov, kljub temu pa je neenaka obravnava istovrstnih (in celo istih) imetnikov pravic tako neprimerna in krivična, da trenutno poteka globalna uskladitev prek Pekinške pogodbe o avdiovizualnih izvedbah.

Društvo slovenskih avdiovizualnih igralcev
Kersnikova 12, 1000 Ljubljana

e info@drustvodsi.si
w drustvodsi.si

Igralci in naše organizacije opozarjamo, da se lahko omenjene anomalije enostavno in hitro rešijo z nekaj politične volje. Na to namreč kažejo primeri iz držav (npr. Španija, Srbija, Severna Makedonija, Kosovo*), ki so zakonsko zagotovile enake pravice vsem izvajalcem, ne glede na vrsto posnetka njihove izvedbe.

Obenem vas prosimo tudi za termin sestanka, na katerem bi vas podrobneje seznanili z izzivi in rešitvami.

Vnaprej hvala,

Sebastian Cavazza, predsednik DSI

O društvu:

Osnovni namen društva je spodbujanje članov k samostojnemu, svobodnemu in ustvarjalnemu delovanju v ugodnih pogojih, razvijanje odgovornega odnosa članov do poklica igralca v avdiovizualnih delih ter vzpodbujanje poglobljenega spoznavanja dela slovenskih kot tudi tujih igralcev.

Glavno dejavnost Društva slovenskih avdiovizualnih igralcev predstavlja ustvarjanje in izboljševanje pogojev za delovanje slovenskih igralcev na vseh področjih, ki so kakorkoli povezana s filmskim in avdiovizualnim ustvarjanjem.

Društvo uveljavlja in zastopa interese svojih članov v družbenem življenju, se zavzema za ustvarjalno svobodo ter čim boljši položaj slovenskega avdiovizualnega sektorja, poskuša slovenskim igralcem zagotoviti čim boljše pogoje za ustvarjalno delo, svojim članom zagotoviti pravično povračilo in boljše delovne pogoje, in v tem pogledu v delovanju med svojim članstvom vzpostaviti enotnost ter v njihovem imenu osnovati, uveljaviti in zagotoviti standardne minimalne pogoje.

Društvo bo sodelovalo pri sestavljanju zakonov, predpisov, načrtov za področje avdiovizualnih del, skrbelo bo za dvig strokovne ravni svojih članov ter se zavzemalo za spoštovanje moralnih načel pri delovanju društva in njenih članov.

Društvo se zavezuje sprejemati in objavljati etična pravila stroke ter opogumljati svoje člane k njihovem spoštovanju, skrbi za uveljavljanje slovenske filmske umetnosti ter del slovenskih igralcev v avdiovizualnih delih na področju Republike Slovenije in izven njenih meja.